

контекста, на широком фоні художественних і соціально-історических процесів.

Ключевые слова: хореографічне насліддя, балетмейстерське мистецтво, інтерпретація, творчість, класический репертуар.

Petrik O. Problem of choreographic interpretation of the classical choreographic heritage.

In the article the author tried to describe one of the important problem in choreographical art – the problem of ballet-master interpretation of classical choreographic inheritance. Among the numerous problems of the development of ballet-master art in Ukraine, except the actual problems of the young choreographers of European and world ballet art, the problem of classic repertoire in interpretation of world choreographic heritage is worth discussing.

The processes of historical development of the Ukrainian professional ballet-master art of the second half of the XX century are connected with the difficult process of the development of all genres of a national stage choreographic culture. They included the wide spectrum of the phenomena of musically-theatrical art. Today without complex research of artistic work it is already impossible to examine any choreographical industry. It touches a choreographic art and its culturological, philosophical and aesthetic component.

Searching of new, artistic innovation connected with classical choreographical traditions related with the deep aesthetic principles, style and text of masterpieces of ballet interrelation of works of choreographers-classics, choreographic text and difficult mechanism of his functioning. Theorists and historians examine a stage art describe its text as the possibility of realizing itself in the creative act of co-operating with an audience

Key words: choreographic heritage, ballet-master art, interpretation, work, creativity, classic repertoire

Стаття надійшла до редакції 10.02.2017 р.

Прийнято до друку 30.02.2017 р.

Рецензент – д. мист, проф. Сташевський А. Я.

УДК 78.01

Н. В. Назаренко

**МУЗИЧНА БУДЕННІСТЬ ЯК УМОВА ЕВОЛЮЦІЇ САМОРИХУ
СУЧАСНОЇ КУЛЬТУРИ**

Сферу музичної буденності, яка має питому вагу в сучасному культурному просторі, не слід спрощувати та зводити до антикультурних явищ, з огляду на те, що вона далеко не завжди відповідає критеріям

духовної цінності. Ті мовні музичні засоби, які музична буденність споживає як «готові», черпаються нею виключно з єдино притаманного їм місця – музичної культури, протягом розвитку якої формувалася музична мова. Звідси правомірно стверджувати, що музична буденність є культурним простором, який розвивається й протікає за законами культурогенної норми разом з притаманними їй смисловими цінностями. Більше того, саме музична буденність, де постійно циркулюють засоби виразності, які склалися в професійній музиці, зберігає й актуалізує, нехай і в «зниженому» вигляді, їх смислоціннісні характеристики в сучасній музичній культурі. З огляду на це, музична буденність не може бути ізольована від буття культурного. Функціонуючи в сучасній культурі, вона не тільки зазнає на собі її природний вплив й, у свою чергу, справляє на неї не менш потужний вплив. Виявлення сутнісних рис взаємовідносин музичної буденності й культури представляється актуальним, оскільки дозволить не «відкидати» музичні події, що відбуваються в сучасній масовій музичній культурі в позакультурне поле.

Культура як цілісна структура, де кожен її елемент функціонує в системній цілісності, розглядається у роботах М. Бахтіна, В. Біблера, М. Гайдеггера, К. Леві-Стросса, Б. Малиновського та ін. Специфічні риси сучасної культури та музичної культури розглядається у роботах Т. Адорно, В. Бичкова, Ж. Бодрійара, Т. Чередниченко тощо.

Метою даної статті є виявлення специфіки взаємодії сфери музичної буденності й сучасної культури й визначення її як умови саморуху еволюції сучасної музичної культури.

У філософських дослідженнях культури існують дві стійкі тенденції: перша розглядає культуру як сукупність матеріальних і духовних цінностей; друга уявляє культуру як протиставлену цивілізації царину людського духу. Слід зазначити, що кожна з цих тенденцій відбиває сутнісні риси культури, але не враховує того, що культура антроповідповідна й антропоцентрична – у ній постійно реалізує себе людська сутність і людське самовизначення. З точки зору філософської антропології (К. Леві-Стросса і його школа, Б. Малиновський та ін.), культура розвивається разом з людиною, проходячи у своєму розвитку всі стадії соціогенезу. Вона є цілісна структура й кожний її елемент функціонує в системній цілісності. Ключем до виділення елементів структури виступають історичні етапи розвитку людини, які притаманні й самій культурі. Розвиток культури антропологія розглядає в усій багатомірності її часових модусів; архаїчні шари культури не зникають і не розчиняються в еволюціях більш пізніх епох, вони проявляються у будь-якому культурному артефакті з огляду на антропогенну сутність самої культури.

Людська особистість перебуває в єдино можливому вимірі – культурному, тому проблема історичного становлення людини є

проблемою її культурного становлення. Людина не може вийти за межі культури, оскільки кожний прояв її особистості протікає за законами культури. З цієї точки зору культура є норма, стереотип, певний стандарт, який обмежує особистість у її проявах, що неодноразово зазначала сучасна філософія (зокрема М. Гайдеггера, А. Камю та ін.), вбачаючи в культурі універсальний чинник обмеження свободи. Але культура як норма містить потужні протилежні інтенції, що обумовлює її здатність до саморозвитку і дозволяє постійно оновлювати духовний простір. Умовою руху культурної цінності є активність і унікальність особистості, яка протистоїть культурогенній нормі, чим і забезпечується наявність позитивного протиріччя в русі самої культури. У випадку буденного сприйняття відбувається не опанування культурного простору, а його пасивне засвоєння. Саме в контексті проблеми буденної свідомості, в т. ч. й музичної, культура проявляє себе як регламент; її духовно-сміслові спільності споживаються цією свідомістю як готові. Однак пасивність перебування в культурі, властива буденній свідомості, не може інтерпретуватися як цілком негативна, оскільки стандарти культури, по-перше, забезпечують адаптацію особистості до соціокультурного середовища, по-друге, здійснюють свого роду стабілізуючу функцію зберігання й постійного відтворення культурних цінностей.

Функціонування буденної свідомості в культурі забезпечує трансляцію культурного досвіду в історичному часі й можливість актуалізації цього досвіду у віддалених у часі епохах. Так, збереження в культурі фольклорних традицій забезпечується саме функціонуванням структури буденної свідомості. Підтвердженням цьому є величезний період дописемної творчості, властивий усім без винятку архаїчним культурам. Усна художня творчість, у тому числі й музична, починається у бутті художньої буденності. Сутнісні рівні музичної специфіки перебувають за її межами й сягають глибин становлення власне психіки як продукту еволюційного відбору. «Історично більш ранньою формою прото-лінгвістичної активності... було продукування первинних звукокомплексів, які виступали як форма спонтанної фонетичної репрезентації певної життєвої ситуації у вигляді деякого інтегрального цілісного образу (вірніше, прото-образу)» [1, с. 63]. З первинного синкретизму комунікаційних проявів виділились спеціалізовані галузі значень. Так виникли мови, у тому числі й музика як сфера прояву особливої мови. І закріплення універсального коду музичної семантики відбулося саме у сфері музичної буденності.

Слід зазначити, що виникнення самоцінної музичної цінності ніколи не відбувається в чистому вигляді. Будь-який новаторський музичний твір, стиль, засіб виразності виходить з певної норми й у випадку свідомої відмови від неї все одно її враховує. У свою чергу недавні відкриття, здійснені в авангардних сферах професійної музичної

культури, в умовах більш пізніх епох набувають типовості й стають нормою музичного спілкування. Потрапляючи в рамки музично-буденної свідомості, вони стабілізуються, консервуються й набувають статусу загально визначених і вказаною свідомістю споживаються у якості готових звукообразних кліше. Так, «скорботні секунди» творів Моцарта і Бетховена, які долають інтонаційну абстрагованість музики XVII – XVIII ст., у XIX ст. переміщуються в прикладний жанр міського романсу, а у XX – стають спільним місцем типових естрадних шлягерів. У контексті музично-образних систем Моцарта і Бетховена зазначені інтонації продовжують бути відкриттям, а в масовій музичній культурі, втрачаючи історико-культурний контекст і ґрунт, перетворюється в кліше і стають технічним прийомом. У типовому естрадному шлягері всередині звичайного ритмоінтонаційного звороту міститься потужний механізм розгортання певного часу музичної історії. Таким чином, будь-яка одиниця музичної тканини відрізняється надцільністю, що і підкреслював В. Медушевський в своєму висловлюванні про музичну інтонацію: «Втілювати соціальну сутність людини музика може саме тому, що й культуру вона навчилася «згортати» в інтонацію. До розмірів інтонації зменшуються культурні стилі, цілі, художні епохи разом із соціально-світоглядним змістом, який їх наповнює» [2, с. 43]. Тому одна-єдина семантична одиниця музичної тканини вже має статус міжкультурності й не може інтерпретуватися як належна саме й лише певній культурно-історичній епосі.

У сучасному музичному просторі найбільш значимі цінності культури зберігаються саме у сфері музичної буденності. Сучасна професійна музика, основна мета якої – декларативно перервати традицію й реалізуватися в абсолютній свободі самовираження, є штучною моделлю, семантика якої не стосується еволюції музичної мови. Тому, саме музична буденність забезпечує, нехай і на рівні невідрефлектованому, безперервне буття культури в історичному просторі.

З огляду на це, втрачає правомірність розмежування подій, що відбуваються, на культурні й контркультурні, широко представлене в низці теоретичних досліджень. Ця позиція звужує власні межі культури й відкидає в позакультурне поле численні феномени сучасного соціального буття. У сучасній ситуації, яка характеризується ускладненням структурної організації соціуму, культура може розглядатися як галузь співіснування різноспрямованих культурних та естетичних інтенцій. Звідси, вірогідніше було б говорити про наявність субкультурних рівнів всередині самої культури, а не оцінювати явища культури як культурні або контркультурні. Тим більше, що у рамках культури протягом її розвитку часто відбувається переміщення явищ субкультури на рівень загальнокультурний. Так, музичний фольклор не тільки проникає в

професійну музику, але й багато в чому визначає процес її історичного розвитку. У сучасній музичній культурі подібна ситуація відбулася із джазом, який з негритянської субкультури перетворився в образно-виражальну й композиційно-технологічну сферу професійної музики. Таким чином, автономність і, часом, ізольованість субкультурних зразків перетворюється, потрапляючи в загальнокультурний контекст, в універсальну цінність.

Також наявна й протилежна тенденція, коли досягнення професійного музичного мистецтва, як було вказано вище, стають у сфері буденності готовими звукообразними кліше. До цієї тенденції належить і так званий процес «шлягеризації» творів класичної музичної культури, де згідно канонам кітчу музична мова оригінального твору піддається обробці засобами музичної виразності, притаманними сучасній масовій музиці. Але процедура переведення справжніх естетичних цінностей у сферу буденності і, відповідно, сприйняття їх у «зниженому» вигляді, не може інтерпретуватися як явище позакультурне. У будь-якому разі у своїх глибинах музична буденність несе культурні коди кращих зразків музичного мистецтва, в яких відбивається власне антропологічна сутність людини.

Звідси, культура не є своєрідним музеєм усталених і загальноприйнятих цінностей, де зберігається тільки найкраще. Безумовно, у «великій культурі» (термін М. Бахтіна) зберігається лише те, що перевищує ціннісні рамки конкретно-історичного часу. Але, для того, щоб у культурі виявилось її сутнє, «очищення» від вторинного, поверхового, їй необхідні внутрішні протиріччя, вона завжди повинна нести в собі «своє-інше». Звідси музична буденність не може розглядатися як неповноцінна. Вона є необхідним і повноправним іншим музичної культури й культури в цілому. Більше того, музична буденність здійснює еволюцію саморуху сучасної культури. Її «повсюдність» і «зверхпроникність» у різноманітні сфери життєдіяльності людини вказує на те, що вона справляє на культуру досить потужний вплив, чим і забезпечує проходження культурної цінності через усю амплітуду соціального буття.

Література

1. **Бескова И. А.** Как возможно творческое мышление? / И.А. Бескова – М. : РАН, Институт философии, 1993. – 198 с.
2. **Бычков В., Бычкова Л.** XX век: предельные метаморфозы культуры / В.Бычков, Л. Бычкова // Полигнозис. – 2000. – № 2/3.
3. **Лотман Ю. М.** Письма. 1940-1993 / Юрий Михайлович Лотман – М., 1997. – 610 с.
4. **Медушевский В. В.** Человек в зеркале интонационной формы / В.В.Медушевский // Сов. музыка. – 1980. – № 9. – С. 39 – 48.
5. **Чередниченко Т. В.** Музыкальный запас. 70-е. Проблемы. Портреты.

Случаи / Татьяна Васильевна Чередниченко – М. : Новое лит. обозрение, 2002. – 592 с.

Назаренко Н. В. Музыкальная обыденность как условие самодвижения эволюции современной культуры.

В данной статье рассматривается взаимодействие музыкальной обыденности и современной культуры. В выявлении сущностных черт культуры используется антропологический подход, который основой культуры определяет антропоцентричность, т.е. рассматривает культуру как единственно возможный способ существования и исторического развития человека, что позволяет значительно расширить пространство культурных явлений. На основе этого похода к культуре и анализа языковых средств массовой музыки, где используются достижения профессионального музыкального искусства прошлых эпох, определяется, что музыкальная обыденность, в совокупности своих артефактов и воспринимающего их сознания, обеспечивает сохранение, трансляцию и актуализацию, пусть и в «сниженном» виде, культурных ценностей, что и позволяет интерпретировать ее как условие самодвижения эволюции современной культуры.

Ключевые слова: музыкальная обыденность, культурогенная норма, культурный код, звукообразное клише.

Назаренко Н. В. Музична буденність як умова саморуху еволюції сучасної культури.

У даній статті розглядається взаємодія музичної буденності й сучасної культури. Для розкриття сутнісних рис культури застосовано антропологічний підхід, який основою культури визначає антропоцентричність, тобто розглядає культуру як єдино можливий засіб існування й історичного розвитку людини, що дозволяє значно розширити простір культурних явищ. На основі цього підходу до культури та аналізу мовних засобів масової музики, де використовуються досягнення професійного музичного мистецтва минулих епох, визначається, що музична буденність, у сукупності своїх артефактів і свідомості, що їх сприймає, забезпечує зберігання, трансляцію і актуалізацію, нехай і в «зниженому» вигляді, культурних цінностей, що й дозволяє інтерпретувати її як умову саморуху еволюції сучасної культури.

Ключові слова: музична буденність, культурогенна норма, культурний код, звукообразне кліше.

Nazarenko N. V. Music ordinariness as a condition of the self-movement of the evolution of contemporary culture.

This article discusses the interaction between music ordinariness and modern culture. In identifying the essential features of the culture used

anthropological approach, which defines anthropocentricity as the main quality of culture, namely considers culture as the only possible way of being and the historical development of man. This approach to the culture, on the one hand, significantly expands the space of cultural phenomena, on the other - allows to interpret culture as the norm, which runs the laws of existence and flows of human development. Culture as a norm, regulations manifests itself in the context of the problem of musical commonness, in the aggregate of its artifacts and the consciousness that perceives them, in which the spiritual meanings of culture are consumed as ready. But this passivity of musical everydayness in culture can not be interpreted as negative. The means of expression, which mass music uses, are, in fact, achievements of professional musical art of past cultural epochs, in one degree or another, which keep their spiritual meanings. This allows you to determine what music ordinariness, even in a "reduced" form, ensures the preservation, translation and updating of cultural values, that is, their passage through the amplitude of human social life, and, in this context, can be interpreted as a condition of the self-movement of the evolution of modern culture .

Key words: musical commonness, culturogenic norm, cultural code, sound-like cliché.

Стаття надійшла до редакції 13.02.2017 р.

Прийнято до друку 30.02.2017 р.

Рецензент – д. пед. наук, проф. Сташевська І. О.

УДК 738:165.12

І. А. Гуржій

ПРИНЦИПИ УДОСКОНАЛЕННЯ СЕРЕДОВИЩА РЕКРЕАЦІЙНИХ СИСТЕМ ЗАСОБАМИ ХУДОЖНЬОЇ КЕРАМІКИ

Функціональність та простота – ось головна ідея архітектурного середовища ХХ століття. Зараз архітектура набуває нового естетичного значення. При створенні сучасного архітектурно-художнього рішення інтер'єру будівель провідну роль відіграють не лише функціональні, а й естетичні задачі. Декоративні керамічні елементи прикрашають фасади та інтер'єри нових будівель. Тому дослідження та типологія архітектурно-художньої кераміки – актуальна проблема сьогодення.

Головною проблемою архітектурно-художнього вирішення інтер'єру являється поєднання архітектурних конструкцій, простору, пропорцій, кольору та світла, а також створення гармонійного естетичного середовища.